

Льохарт Д. О.,

старший лаборант кафедри української літератури
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

СВОЄРІДНІСТЬ ЖАНРУ МОЛИТВИ В ПОЕЗІЇ ВІРИ ВОВК

Анотація. У статті окреслено специфіку жанру молитви в поезії Віри Вовк. Визначено основні жанрово-тематичні модифікації індивідуально-авторських молитов письменниці. Молитовним текстам Віри Вовк властива різновекторна адресація (Бог, Богородиця, Україна, природа, поезія). Поезії-молитви служать засобом вираження світовідчуття письменниці, ознакою побожності та духовності.

Ключові слова: Віра Вовк, молитва, жанр, жанрова модифікація, Ісус Христос, Богородиця.

Постановка проблеми. У поетичному доробку Віри Вовк чималу групу становлять поезії-молитви. Деякі з них мають жанрове маркування, яке подається у назві, інші ж ми зараховуємо до відповідного жанру, зважаючи на зміст та структуру поезій, тобто за формальними і змістовими характеристиками. Дослідження поетичної молитви Віри Вовк дозволить не тільки визначити нові аспекти у вивченні творчості письменниці, а й допоможе зрозуміти специфіку жанру молитви в українській літературі ХХ – початку ХХІ ст., збагативши корпус молитовних текстів цього часу творами авторки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українському літературознавстві існує низка досліджень, у яких простежено різні аспекти функціонування жанру молитви в українській літературі. Серед них варто назвати публікації В. Антофійчука, І. Бетко, Т. Белобрової, Т. Бовсунівської, Г. Віват, І. Даниленко, І. Дмитрів, І. Ісиченка, О. Ткаченко, В. Чотарі та ін. Утім, незважаючи на значну кількість досліджень, які присвячені цій темі, високий фаховий рівень авторів, обґрунтованість наукових позицій, поза увагою залишається молитовна поезія середини ХХ – початку ХХІ століть, чим і зумовлена актуальність цієї статті.

Зазначимо, що спеціальних досліджень щодо вивчення й аналізу молитви як літературного жанру в поетичному доробку Віри Вовк немає. Із теоретико-методологічного погляду спиратимемося на монографію І. Даниленко «Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція», у якій окреслено генеалогію цього жанру, запропоновано класифікацію основних жанрових моделей, а також проаналізовано особливості індивідуально-авторських молитов ХІХ та ХХ століть.

Мета статті – з'ясувати особливості молитовної лірики Віри Вовк та визначити основні жанрово-тематичні різновиди поезій-молитов писемниці.

Виклад основного матеріалу. Поезії-молитви Віри Вовк – це не стилізація канонічних текстів молитов, це індивідуально-авторські твори, вільна (особиста) молитва, яка виражає ставлення до Бога та сокровенні почуття, процес богошукання і богопізнання. Таку рису творчості підкреслює і дослідниця М. Коцюбинська, коли говорить про поезію письменниці: «Це світ, світ своїх «інтимних» взаємин людини з Богом, свої шляхи наближення до Бога, осягнення його» [11, с. 17]. Варто відзначити, що у віршах-молитвах Віри Вовк ідеться не лише

про особисті прохання, власне спасіння, а й про важку долю українського народу та його порятунок.

Спираючись на дослідження В. Антофійчука, Т. Бовсунівської, І. Даниленко, можемо стверджувати, що вірші Віри Вовк виражають такі жанрово-тематичні різновиди літературної молитви:

- молитва-прославлення («Різдво», «Перед яслами», «Радуйся ниво...»), «Ти в Серафимі», «Ти, мов у ягодах», «Палися, палися», «Досвітня зоре, Діво пречиста»);
- молитва-хвала («Пісня хвали»);
- молитва-гімн («Заплакана маївка»);
- молитва-подяка («Молитва Вселенної», «Поезія»);
- молитва-прохання ліричного суб'єкта за себе («Три бажання», «По ранковому небу...»), «Навчи мене мови істини», «Насіння маку...»), «Сон», «Коли мене палитимуть», «Срібна Богородиця»);
- молитва-клопотання за інших (або за себе й інших) («Молитва (Маріє, квітку мудрого Єгови)», «Ти, що долонею затуляєш...»), «Ти стоїш у повітрі», «Богоцвіте, схили голову...»), «Серед нашої ночі», «Матінко королева», «Простели своє світло над нами», «Нетлінний квіте...»), «Світло любові нам дай», «Ти майорієш нам у висоті...»), «Хорони нас від гордості злої», «Ти, що у грудях», «Благання», «Libera nos, Domine», «Скрипка», «Музико», «Рання молитва»);
- молитва-медитація («Favelas», «В Євангелії золотом листом...»), «Будь з нами», «Вечірні вітрила неба»);
- молитва-рефлексія («Дарунок», «Іконостас», «До Христа»);
- молитва-сповідь («Невже я обгулялася...»);
- молитва-покаяння («Каяття»);
- молитва-докір («До Покрови»).

За типом адресата поезії-молитви Віри Вовк поділяємо на такі дві підгрупи:

- молитви зі зверненням до вищих сил: до Ісуса Христа («Дарунок», «Іконостас» та ін.), Богородиці («Молебень до Богородиці», «Молитва (Маріє, квітку мудрого Єгови)» та ін.) та інших святих, зокрема до Святого Миколая («Придорожня капличка», «Молитва (Святий Миколаю)»);
- молитви зі зверненням до сакралізованих земних предметів та істот:

а) до близьких осіб – до матері («До старої матусі», «Матінко»);

б) до земних понять та навколишньої дійсності – до України («Святість», «Україні», «Пригорни мене», «Тобі, єдина...»), «Голосіння»), поезії («Поезія»), музики («Музико, безслівна молитво»), скрипки («Скрипка»), дня («Рання молитва», «Благословенний будь, мій дне!»), травня («Травню ласкавий»), природи («Навчій нас трави покори»).

Молитви-прославлення здебільшого звернені до Богородиці, вони безкорисливі, адже письменниця величає Божу Матір за те, що вона є, прославляє її мудрість, доброту, заступництво.

Авторка ставиться до Богородиці з великим пієтетом, називає її найніжнішими словами: «Каплице голуба», «Чаше спраглого Бога», «Зірниця триясна», «Мати предвічного Світла», «Пречиста панна». Це також підтверджують збірки «Молебень до Богородиці» (1997) та «Маївка Богородиці Коралів» (2004). В обох збірках переплітаються молитовні інтонації похвали, подяки, прохання. Водночас збірка «Молебень до Богородиці» нагадує діалог письменниці з Богородицею, де Марія постає не просто біблійною особою, а захисницею, заступницею, матір'ю «всього живого і всього страхітно-мертвого».

У поезії-молитві «Різдво» письменниця величає Діву Марію, яка, підкоряючись Божій волі, народила сина – Ісуса Христа, стала матір'ю. Очевидно, саме тому Віра Вовк використала звертання «Мамо», яке передає сакралізацію богоматеринства.

У молитві-прославленні «Радуйся, ниво...» використано цікаву вербальну формулу – «Ниво синьо роздзвонена, благословенний світанку!», яку слід трактувати як віру у світле майбутнє, адже світанок – це освітлення, початок нового дня, перемога над темрявою ночі. У цій поезії розповідається, що зустріч із Богородицею завжди супроводжується благоговійним схилянням і замилюванням природи, зокрема це передано такими метаморфозами: «черемхи віють білими хоругвами», «з кадьльниць лілей здійснюються ранні тумани», «усі каштани засвічують ліхтарі» [16, с. 321].

Молитовні тексти «Ти в Серафимі», «Ти, мов у ягодах», «Палися, палися», «Досвітня зоре, Діво пречиста» звернені до Богородиці Коралів. Віра Вовк використовує неординарні звертання, які передають характеристику основних рис Матері Божої Королеви, захоплення її величчю, ставлення письменниці до Богородиці, наприклад, «Небесна коралина», «Ти, мов у ягодах калина, Червоношата», «Нетлінна жарина», «Господня зорино», «Досвітня зоре», «Діво Пречиста», «Зоре вечірня», «Мати вірна» та ін.

Схожою за тональністю вислову є поезія «Пісня хвали», яка звернена до Господа. Зважаючи на назву і зміст, цей текст зараховуємо до такої жанрово-тематичної модифікації, як поезія-хвала. У першій строфі лірична героїня перераховує, за що саме хоче возносити хвалу Господові, зокрема за народ, життя, «прекрасне прадідівське віно». Друга строфа постає антитезою першій, у якій адепт-молільник просить нас (людей) прийняти за свої вчинки, думки «великодушні цінності небес» – вінець заслуги чи Господній хрест. Письменниця використала два символи: перший античного походження синонім до «лаврового вінка» – символ слави, інший – «Господній хрест» – біблійного походження, що означає муки та страждання. За допомогою цих антонімічних символів письменниця змушує нас замислитися над своїм життям, діями і вчинками, бо в Євангелії від Матвія читаємо: «Прийде Син Людський у славі Свого Отця з Ангелами Своїми, і тоді віддасть кожному згідно з ділами його» (Мт., 16:27).

Цікавою є поезія «Заплакана маївка», перші рядки якої подають алюзивну вказівку на два церковні тексти: стихирю на честь Богородиці «За всіх Ти молишся, Благая» та Акафіст до Богоматері. В Акафісті до Богородиці читаємо: «Радуйся, Мати ягнятка і пастиря», «Радуйся, Мати зорі незаходимої», «Радуйся, Ключе до царства Христового», «Радуйся, Невісто нене-вісна» та ін. Отже, після апелятивної конструкції «Радуйся» ідуть звертання, які містять певну інформацію про того, кому адресовано текст. Віра Вовк використовує спонукальну форму «радуйся» з іншою метою – для передачі реквестивних інтен-

цій ліричного героя, зокрема просить «Діву-Мати» радити навколишньому світу, всьому, «що під сонцем розквітле».

Перший рядок строфи збігається із початком молебної стихирі на честь Богородиці «За всіх Ти молишся, Благая...». У стихирі Богородиця постає молільницею за людство. У цій поезії Віра Вовк продовжує тему заступництва і звертається до Матері Божої із проханням молитись і надалі за квіти, дерева, комах, зорі, води, героїв. Кульмінаційними, на нашу думку, є рядки: «Молись за героїв святі загони, // Й за всіх, які плачуть криваві сльози» [7, с. 112], оскільки ця поезія написана у найважчий для сучасної України період Євромайдану, про що свідчить рік написання (2014 р.) та назва збірки «Майдан». Тобто лірична героїня прохає молитись і оберігати українців, які виборюють право народу впливати на долю рідної держави.

Вважаємо, що поезія «Заплакана маївка» є зразком молитви-гімну, тому що цей текст створює алюзію на один із текстів церковної літургії, а саме акафіст, який є жанровим різновидом релігійного гімну. В. Чотарі, досліджуючи проблему генологічної диференціації і термінологічного окреслення параметрів жанрового діапазону духовної поезії, простежила, що корені гімну ведуть нас до молитви. Дослідниця підкреслює, що спершу «зв'язок молитви з гімном був досить стійким: обидва жанри формально були звернені до найвищого адресата – Бога, і відповідно, мали однакову структуру», проте пізніше цей зв'язок порушився [12, с. 73]. В. Чотарі вважає, що терміни «молитва» і «гімн» не слід отожднювати. Беручи до уваги статтю В. Антофійчука «Indifferens та differens жанрового поля релігійної поезії (молитва – релігійний гімн – псалом)» [1], у якій дослідник простежив основні спільні універсальні та невід'ємні особливі прикмети жанрових різновидів духовної поезії, вважаємо доречним говорити про явище жанрової дифузії, унаслідок якої виокремлюємо такий жанрово-тематичний різновид, як молитва-гімн, який найбільш влучно передає специфіку цього тексту.

Варта уваги поезія «Молитва Вселенної», яку за основним мотивом звернення до ідеального адресата класифікуємо як молитву-подяку: «За дарів щедрість нехай прядеться // Тиха молитва під баню неба» з елементами славослів'я: «Предвічний Боже в безмежнім світлі, // Тобі вся слава во вічні віки» [8, с. 31], а за типом адресата – як рольову молитву, у якій адептом-молільником є Вселенна.

Письменниця на початку поезії одягає на себе маску-образ Вселенної, завдяки чому ми можемо трактувати цей текст як певний вид двосуб'єктної поезії, у якій автор постає також як актор. Метою такого «переодягання» є прагнення яскравіше передати подяку Господу не тільки від себе, а й від усього світу. Проте у другій частині тексту адептом-молільником є ліричний герой, у ролі якого постає сама авторка, яка дякує за те, що вона «людина», і за її «світ людини».

Патетичний характер цієї ліричної мініатюри передається станом благоговіння перед Творцем за «благословенні Господні твори»: за космічні простори, небесні тіла, пори року, явища природи, звірів і рослини, рідний дім, вітчизну, родину й потреби душі. Наприкінці поезії висловлюється припущення, що молитва є найкращою подякою за щедрість дарів.

Найбільшу групу поезій-молитов Віри Вовк становлять ті, в основі яких лежить прохання. Умовно поділимо їх на дві групи. До першої зараховуємо молитви-прохання ліричного суб'єкта за себе, який апелює до вищих сил із молінням про різну допомогу. 3-поміж них виокремимо такі прохальні інтен-

ції, які стосуються власного духовного вдосконалення («Три бажання»), творчого натхнення («По ранковому небу...», «Навчи мене мови істини»), повноцінного існування («Сон») та ін.

Значна частина молитов-прохань письменниці за себе стосується питань творчості і вмілого володіння словом: «Навчи мене мови істини // мови дерев і каміння», або «Візьми кривобокую скрипку // моїх старань і добудь з неї // таку овогнену мову, що наче напії чудотворний // воскресє померкле життя» [9, с. 331]. І. Даниленко вважає, що таке прохання про творче натхнення, про Божий дар слова є рисою суто літературної молитви [10, с. 210].

Молитви-клопотання за інших підтверджують високодуховність Віри Вовк, яка переймається долею свого народу. Письменниця у цьому жанрово-тематичному різновиді використовує здебільшого займенник першої особи множини МИ у різних відмінкових формах (нас, нам), а це свідчить про соборний характер молитви.

Ліричний суб'єкт звертається до вищих сил із різноманітними проханнями: заступництва та опіки («Ти, що долею заступаєш...»), «Богоцвіте, схили голову...», «Матінко, королево», «Простели своє світло над нами», «Нетлінний квіте...»), спасіння («Libera nos, Domine»), християнської любові («Світло любові нам дай»), порятунку від чужої наруги («Благання»). До них належать благання настановити на шлях істинний («Серед темної ночі», «Ти майорієш нам у висоті...»), освятити вибрану дорогу («Ти, що при грудях тримала»), зберегти від різних гріхів («Хорони нас від гордості злої») та ін.

Письменниця апелює до Богородиці з проханнями про захист, адже вона є символом материнства й заступництва: «Прийми нас під свій покров // утомлених світом і долею» [9, с. 329], «Богоцвіте, // схили свою голову // на нашу землю» [9, с. 323], «Візьми нас під дах араукарії, // пільгу нам дай», «Покровом щирим з коралю // Від жалю й бід хорони» [6, с. 7].

Потрібно згадати й молитву-клопотання «Libera nos, Domine», у якій триразове прохання до Бога про спасіння підкреслює щирість і силу молитви письменниці. Слушно зауважує Т. Бовсунівська, що принцип сакрального світосприйняття у будь-якій релігії передбачає повторюваність молитви. Дослідниця зазначає, що «фрагментарне відтворення молитви сприяє «молитовності» як світовідчуттю» [3, с. 3]. Отже, рефренний заклик «Спаси нас, Господи» ліричного суб'єкта передає особливу молитовну тональність, виявляє беззаперечну віру в Бога та його допомогу.

Цікавою видається молитва-прохання «Молитва («Маріє, квітко мудрого Єгови»)), яка побудована за схемою звернення – возвеличення – прохання – подяка і нагадує канонічну церковну молитву (пошанівне звернення до Божої Матері – «Маріє, квітко мудрого Єгови», возвеличення – «Ти, що зорею світиш над нами...»), прохання – «Благослови наш непочатий лан...», «Хай зерно нам забує, // Хай захвилює шестигранний колос», подяка – «Маріє-Діво: сонце доколя // Тобі малюють золоті ікони!» [9, с. 77].

Звертання до Ісуса Христа репрезентує молитва-рефлексія «Іконостас», де лірична героїня, у якій ми впізнаємо письменницю, показує свою любов до Ісуса, називаючи Його «сонцем і місяцем», та беззаперечну довіру Ісусу, адже вона переконана, що «Той, що розніс сім'я моєї землі чотирма вітрами, // Той збереже мене на лютих хвилях у своєму човні» [9, с. 110].

У тексті показано розуміння власної недосконалості і гріховності ліричної героїні, яка не може нічого прохати, бо нічого

не дала, «лише кілька сумних пісень». І все ж авторка наважується на прохання «розгорнути, як сяч, свою щедру долоню», адже вірить у безкорисливість Ісуса Христа: «Ти, що даруєши усе і заплати не ждеши» [9, с. 110].

На думку І. Даниленко, яскравим виявом молитовно-громадянської лірики є революційно-бунтарські рефлексії. Вони містять явні чи приховані докори Богам, скарги на несправедливість Господа. До цієї підгрупи можемо віднести і поезію-молитву «До Христа», у якій зауважено роздуми про долю України, а прохання мають громадянський характер. Прихований докір читаємо вже в перших строфах вірша: анафора «вже стільки літ» підсилює емоції обурення ліричної героїні. Письменниця використовує словосполучення «мій люд», яке можемо інтерпретувати як український народ. Мотив Хресної Дороги Ісуса Христа Віра Вовк адаптує до українських реалій (тисячолітньої боротьби українського народу за право мати свою національну державу, розстріляне Відродження 20-х років, заслання українців тощо), тобто трагічна історія українського народу зіставляється із символікою та сюжетом Біблії. Для підсилення трагічності оповіді письменниця використовує біблійні і християнські образи та символи: «Симон, якій ніс хрест замість Ісуса Христа», «хустина Вероніки», «роздертий килим вівтаря». У цій поезії письменниця, показуючи дорогу на Голгофу Ісуса Христа та Його воскресіння, розповідає нам історію українського народу. Поезія закінчується алюзією на воскресіння Ісуса Христа: «І діви, що олій несуть пахучий, // В триденний свічник закам'яніють, // як знайдуть білий цвіт в пустій могилі» [9, с. 78], за допомогою якої письменниця передає утвердження віри і надії у справедливість і краще майбутнє українського народу.

Важливі питання християнської моралі письменниця порушує у молитві-медитації «В Євангелії золотолисто...», адже так важливо зберігати такі риси, як доброчесність, стриманість, простодушність. Поезія передає роздуми ліричної героїні про деградацію суспільства («Палають війни, / розцвітають пороки...»), втрату віри («Стоїть світло в зеніті, // але як зріти сліпим, // що каменують пророків?»), надії («Правду скручено на мотузку, // дію перетворено на веремію, // надію згашено, наче пожеар»). Авторка ставить риторичні запитання про порятунок дітей, людей від пороків, які оточують на кожному кроці у сучасному суспільстві. Занепокоєна сучасним станом суспільства лірична героїня благає Богородицю: «Спаси ягня і отару». Прохання підсилюється лексемами *припадаю, прибігаю*: «**Прибігаю до Тебе, безсмертна Мати, // припадаю тобі до колін**» [9, с. 316], що підкреслюють пошанівне звертання адепта-молільника до адресата, його добровільне применшення себе і вивищення Божої Матері. Образи ягняти й отари постають образами-символами.

Символ ягняти в Біблії реалізований прямими й переносними значеннями. У цій поезії символ ягняти передається за допомогою переносного значення, яке інтерпретуємо як письменницю, яка є послідовницею вчення Ісуса Христа, що підтверджують не тільки неодноразові використання нею біблійних сюжетів, тем та їхня адаптація до реалій сучасного світу, а й свідоме сповідання істинних Христових заповідей, намагання розкрити їхню суть у своїх творах і таким чином досягнути духовного вдосконалення.

Слово *отара* часто зустрічається у тексті Біблії як у прямому значенні (невелика свійська тварина), так і у переносному. Переносне значення цього слова закріплюється переважно че-

рез уживання його на позначення людей. Зокрема, символ отари використано для найменування ізраїльського народу, який потребує допомоги. Цілком імовірно, що письменниця використала й адаптувала цей символ для найменування українського народу, який потребує опіки, допомоги. Отже, у поезії-молитві «В Євангелії золотолисто...» символи ягняти й отари прочитуються як «письменниця і народ».

Окрему групу поезій молитовного спрямування становить молитва-сповідь «Невже я обгулялась?». У тексті є безпосереднє звернення до Бога, що дозволяє інтерпретувати цей твір як молитву. Стилістично текст швидше наближається до медитативної поезії, у якій подано самоаналіз ліричної героїні, осмислення нею власного буття. Адепт-молільник не виправдовується, тому що «то був би тільки одур», а просить у Господа вибачення за свої провини: «*Прости мені, мій Дателю: // це жарво спопелить мене*» [5, с. 67].

Цікавим художнім утіленням видаються вірші-молитви Віри Вовк, звернені до Святого Миколая. Їх усього два, проте вони репрезентують різну молитовну комунікацію. У вірші «Придорожня капличка» молитва стилізована під гуцульське мовлення «*Святий Миколаю, // Файненько благаю, // Гони вовка до сусіда, // Не до мене в стаю*» [9, с. 239]. В іншому вірші «Молитва (Святий Миколаю...» адресантом є діти: «*Святий Миколаю // З каплички у гаю // Подаруй калачик // Нам, діткам, на пляю*» [9, с. 350] – це зразок рольової молитви, дитячої. Більшість «дитячих молитов» – це благання не за себе, а за інших. У цьому вірші звучить прохання про допомогу тваринам: «*При хаті дай хатку // Собаці-приблуді // Й чорному котові // Даруй білу латку*» [9, с. 350].

У молитовній поезії Віри Вовк можна виокремити також молитви, у яких адепт-молільник звертається до сакралізованих земних предметів, понять, рослин.

Сакральне ставлення до громадсько-патріотичних питань зумовило появу у поетичному дискурсі письменниці поезій-молитов, у яких місце вищих сил посідають категорії, які є визначальними для національної самоідентифікації. Зокрема, у Віри Вовк є кілька поезій, ідеальним адресатом яких стає Україна, а не сили небесні («Святість», «Україні», «Пригорни мене...»).

Однак у поетичних творах Віри Вовк поєднуються як молитовні звернення до України, так і прохання за Україну та, відповідно, український народ. Це засвідчує, що письменниця переймається долею своєї Вітчизни, сумує за нею. Наприклад, у поезії «Україні» читаємо: «*Перед тобою // Хрестом паду на землю // Молюсь за тебе // Молюсь тобі*» [7, с. 54].

У поезія-молитві «Святість» письменниця використовує ремінісценцію з євангельської молитви «Отче наш» («*Святися, Україно, в страсній долі*») для яскравішої передачі свого ставлення до рідної країни. Поезія написана в молитовно-медитативному стилі, у якому розкриваються роздуми про Україну. Письменниця за допомогою антитези *Україна – Москва, святість – гріховність* показує наскільки різні менталітети обох держав. Отже, текст написаний під впливом останніх подій в Україні (неоголошена війна Росії та України). У заключних рядках письменниця констатує, що Україна заслуговує на «happy end»: «*Бо не за страсті, а за святість // На тебе Воскресіння жде*» [7, с. 50].

Молитва-прохання Віри Вовк «Навчіть нас трави покори» перегукується з віршованою молитвою Б.-І. Антонича «Молитва» («Навчіть мене рослини зросту») – «єдиною «поганською» поезію-молитвою у ліричному дискурсі» письменника. Спіль-

ним тут є природа, зокрема у Б.-І. Антонича – рослини, а Віри Вовк – трави, вода, лози.

На думку І. Даниленко, вибір адресата Б.-І. Антоничем не випадковий, а цілком продуманий, зумовлений певними потребами: «Виступаючи в якості адепта рослин, поет-суб'єкт свідомо обмежує «молитовні» інтенції колом суто психофізичних потреб (бути здоровим, сильним, спокійним, щасливим, захищеним у власній домівці), не торкаючись питань духовного порядку» [10, с. 268].

Натомість у Віри Вовк кожний ретельно підібраний образ стає символом, який має певні стандартні ознаки, характеристики, за допомогою якого письменниці вдається порушити проблему духовності людини. Письменниця прохає навчити християнських чеснот: покори, милосердя і молитви (процесу).

У поезіях-молитвах Віри Вовк зустрічаємо заміну поняття Бога іншими сакралізованими об'єктами чи суб'єктами, які символізують творчість: «Музика», «Скрипка», «Поезія». На думку І. Даниленко, такі зразки молитовного тексту виникли на перехресті античної традиції звернення до музи і християнського молитослів'я.

Вірш «Поезія» – це молитва-подяка, у якій ліричний суб'єкт звертається до адресата як до «благословенного дару» і дякує за те, що «*на всі голоси // Оспіваєш щедрість душі, // цїнуєш кожну мурашку, кожну подробицю*» [8, с. 132]. У поезії «Музика, безслівна молитва» молільник звертається до адресата з проханнями про творчу наснагу («*Розпали творчий вогонь!*»), допомогу у скрутні часи («*Потужним крилом прогорни наші душі // Утоли в них весь біль, всю жагу*»). Напевно, такі звернення інспіровані мистецькими вподобаннями Віри Вовк, оскільки вона не тільки письменниця, а ще й музикант і композитор (у студентські роки в Тюбінгені ґрунтовно студювала музикологію, співала у професійному хорі Ахенбах, грає на фортепіано і скрипці, а у драматичних творах поряд із текстом подано авторські ноти для інструментального супроводу).

Індивідуально-авторській молитві Віри Вовк властиві два типи звертань: вокативне (тільки ім'я ідеального адресата) та описове (характеристика адресата або його оцінка). Привертає увагу авторський набір вербальних формул, які особливими, оказіональними звертаннями до сакрального адресата та підсилюють патетичний характер поезій. Авторські звертання до вищих сил мають висхідну градацію: від звичного повсякденного звернення до Бога, Матері Божої («Господи», «Мати Божа») до більш піднесеного, возвеличувального («Мій Дателю», «Всемогутній», «Предвічний Боже», «Богородице, Стіно Незрушимо», «Небесна Ненька»). Отже, можемо говорити про своєрідну динаміку використання звертальних формул, яка поглиблює сакральний зміст творів.

Висновки. У творчості Віри Вовк поезії-молитви – це акт комунікації із сакральним, із Богом. Це спілкування передається різними жанрово-тематичними різновидами: молитва-возвеличення, молитва-прохання, молитва клопотання за інших, молитва-рефлексія, молитва-медитація, молитва-подяка, молитва-сповідь та ін. З огляду на зміст більшості молитовних поезій Віри Вовк становлять молитви-прохання. Звертаючись до вищих сил, письменниця, як правило, говорить не про свої особисті переживання, а про всенародні біди і проблеми. У молитвах, звернених до ідеального адресата – України, Віра Вовк зосереджує увагу читача на питаннях громадянських. Усі вірші цього типу передають переживання письменниці за свій рідний

край і його людей. Віра Вовк молить Бога про щасливу долю України, просить Божої підтримки у боротьбі за незалежність.

Поезії-молитви є засобом вираження світовідчуття письменниці, ознакою побожності та духовності. Щира, відверта молитва письменниці йде від чистого серця, демонструє турботу про ближнього, тому виконує своє призначення – установлює та підтримує зв'язок із Богом, Богородицею, святими.

Література:

1. Антофійчук В. Indifferens та differens жанрового поля релігійної поезії (молитва – релігійний гімн – псалом) / В. Антофійчук // Наш голос. – 2016. – Ч. 263. – С. 12–15.
2. Антофійчук В. «Молитва, як сонце, вічна...» (Жанр молитви в українській літературі) / В. Антофійчук // «Святі чуття, закладені в молитву...»: Антологія української молитви : у 2 кн. – Чернівці : Рута, 1996. – Кн. 1. – С. 3–10.
3. Бовсунівська Т. Молитва як літературний жанр: Роль Т. Шевченка в романтичному жанротворенні / Тетяна Бовсунівська // Дивослово: Українська мова й література в навчальних закладах. – 2003. – № 7. – С. 3–8.
4. Вовк В. Будова / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро : Contraste, 2015. – 84 с.
5. Вовк В. Zenit / Віра Вовк. – Л. : БаК, 2012. – 102 с.
6. Вовк В. Маївка для Богородиці коралів: поезії / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро – К. : Родовід, 2004. – 32 с.
7. Вовк В. Майдан / Віра Вовк. – Ріо-Де-Жанейро – К. – Львів, 2014. – 57 с.
8. Вовк В. Ораторія хвали / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро – К. – Львів : БаК, 2015. – 165 с.
9. Вовк В. Поезія / Віра Вовк ; [С. Майданська – ред., упоряд. та примітки]. – К. : Родовід, 2000. – 422 с.
10. Даниленко І. Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція : [монографія] / І. Даниленко. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 304 с.
11. Коцюбинська М. Метаморфози Віри Вовк : [передмова] / Михайлина Коцюбинська // Віра Вовк. Поезії. – К. : Родовід, 2000. – С. 5–32.
12. Чотарі В. Проблема генологічної диференціації та термінологічного окреслення параметрів жанрового діапазону духовної поезії (на матеріалі творів поетів Західної України) / В. Чотарі // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство ; [редкол. : В.Ф. Давидюк, І.О. Денисюк, Л.Г. Голомб та ін.]. – Вип. XVII. – Рівне : РДГУ, 2007. – С. 67–75.

Лёхарт Д. А. Свообразие жанра молитвы в поэзии Веры Вовк

Аннотация. В статье обозначено специфику жанра молитвы в поэзии Веры Вовк. Определены основные жанрово-тематические модификации индивидуально-авторских молитв писательницы. Молитвенным текстам Веры Вовк свойственна разновекторная адресация (Бог, Богородица, Украина, природа, поэзия). Поэзии-молитвы служат средством выражения мироощущения писательницы, признаком благочестия и духовности.

Ключевые слова: Вера Вовк, молитва, жанр, жанровая модификация, Иисус Христос, Богородица.

Lokhart D. The peculiarity of the genre of prayer in the poetry by Vira Vovk

Summary. The article outlines the specific features of the genre of prayer in the poetry by Vira Vovk. The basic genre-thematic modifications of the writer's individual prayers are defined. The prayer texts are characterized by multidirectional addressing (God, the Virgin Mary, Ukraine, nature, poetry). The prayer poems serve as a means of expressing writer's disposition, being an indication of piety and spirituality.

Key words: Vira Vovk, prayer, genre, genre modification, Jesus Christ, Virgin Mary.